

دکتر حسین بوهندی - دستیار سردبیر

آمارهای صوری و واقعیت‌ها-۲

در ادامه بحث شماره پیشین، باید به این مورد اشاره کرد که مراکز دانشگاه آزاد، پیام نور و غیرانتفاعی در مقطع کارشناسی با خالی ماندن ظرفیت دانشگاه‌ها در برخی از رشته‌ها مواجه‌اند، به گونه‌ای که باوجود کاهش ظرفیت و حتی ادغام برخی از مراکز و واحدها باز ظرفیت بعضی از رشته‌ها همچنان خالی مانده‌اند. این مسئله در سال‌های اخیر سبب پذیرش بدون آزمون دانشجو در این گونه واحدهای دانشگاهی شده است. در حال حاضر این موضوع، برای مقطع کارشناسی ارشد نیز رخ داده است. در رشته‌های با ظرفیت خالی مانده، آزمون ورودی تشریفاتی است پس به تبع آن پذیرش دانشجو از نظر کیفی تنزل می‌یابد. افزون بر این، باید به مهاجرت دانش‌آموختگان کارشناسی و کارشناسی ارشد برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر به دانشگاه‌های خارج از کشور نیز اشاره کرد. بنابراین، در سال‌های پیش رو باید منتظر کاهش تعداد پذیرفته شدگان مقاطع تحصیلات تکمیلی یا تنزل سطح کیفی بود. از این رو، خواسته یا ناخواسته مهم‌ترین عامل بالا رفتن آمار چاپ مقالات نیز در حال از بین رفتن یا ضعیف شدن است، پس چه باید کرد؟

فارغ از ضعف مالی دانشگاه‌ها و کمبود بودجه‌های پژوهشی باید فکری به حال کاهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی در داخل کشور کرد. قابل ذکر است، افزایش بودجه پژوهشی باید جزو اولویت قرار گیرد. برای افزایش تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد یا دکتری در آینده باید چاره کار را در پذیرش دانشجویان فعال و با استعداد خارجی، مانند آنچه در دیگر کشورها مرسوم است، جست‌وجو کرد. این قضیه باید در دو مرحله انجام گیرد. در مرحله اول، شرایط پذیرش دانشجو از کشورهای همسایه به‌ویژه آنها که از لحاظ فرهنگی و زبان دارای نقاط مشترک با کشورمان هستند، باید تسهیل شود. این دانشجویان در حالت فارسی‌زبان بودن می‌توانند در تمام نقاط و در حالت داشتن زبان بومی محلی در برخی مناطق کشور در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی به تحصیل و انجام طرح‌های پژوهشی خود اشتغال یابند. البته لازمه این امر افزایش امکانات دانشگاه‌ها برای ایجاد جذابیت و انگیزه در دانشجویان خارجی است. در مرحله دوم، تبدیل دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی به دانشگاه‌های بین‌المللی (برای جذب دانشجویان خارجی) است.

مهم‌ترین چالش برای رسیدن به این هدف (علاوه بر امکانات محدود دانشگاه‌ها) بین‌المللی نبودن زبان فارسی است که راهکار آن تدریس و پژوهش در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به زبان انگلیسی است. شاید این مطلب در وحله اول باعث دلخوری طرفداران متعصب زبان فارسی شود، ولی باید توجه داشت که حرکت به سمت تدریس و تحقیق با یک زبان بین‌المللی اجباری غیرقابل پیش‌گیری است (مانند آنچه که در برگزاری سمینارهای بین‌المللی داخلی به زبان انگلیسی اتفاق افتاده است).

برای این منظور می‌توان به تجربه سایر کشورها مانند ژاپن، آلمان و سوئد که روزگاری تعصب شدید برای تدریس به زبان مادری داشته‌اند، اشاره کرد. این کشورها پس از مواجه شدن با کمبود دانشجویان قوی و فعال بومی در دانشگاه‌های خود، مجبور به برگزاری دوره‌های تحصیلات تکمیلی به زبان انگلیسی شدند. همچنان که اکثر کشورهای اروپایی مانند نروژ، دانمارک، فنلاند و... نیز دوره‌های تحصیلات تکمیلی خود را به زبان انگلیسی برگزار می‌کنند. برگزاری دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی به زبان انگلیسی به معنی تضعیف زبان ملی یک کشور نیست، بلکه همان‌گونه که اکثر کشورهای اروپایی و آسیایی غیرانگلیسی‌زبان به آن پی برده‌اند دارای مزایای بسیاری است که در سرمقاله‌های آینده به آن پرداخته می‌شود.